

ARKIVBRUK - NÅR EN IKKE ER ARKIVAR...

Foredrag ved forfatter og
historiker Lill-Karin Elvestad

Kort om meg:

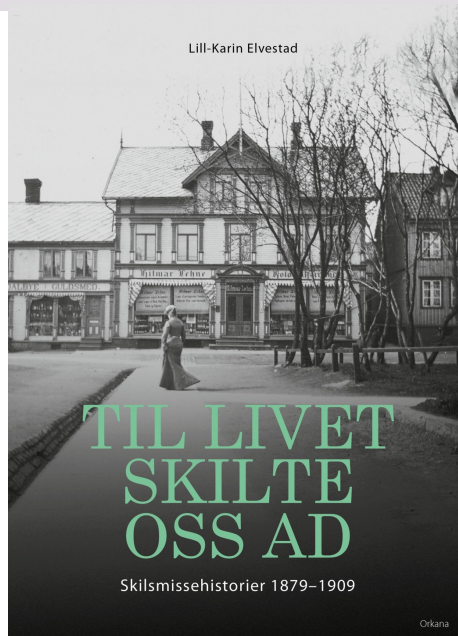
Journalist og forfatter som har tatt master i historie i senere år.

Debuterte som forfatter i 2012 med dokumentarboka «Malangseidet-ulykka: Hendelsen som rystet hele Norge».

Har siden skrevet to bøker til, samt vært medforfatter på to andre:

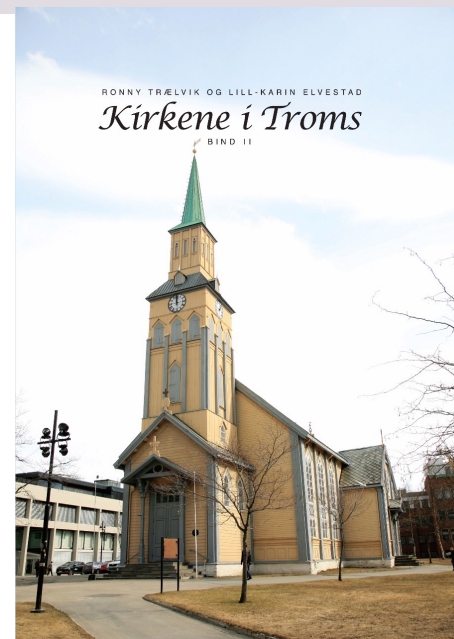
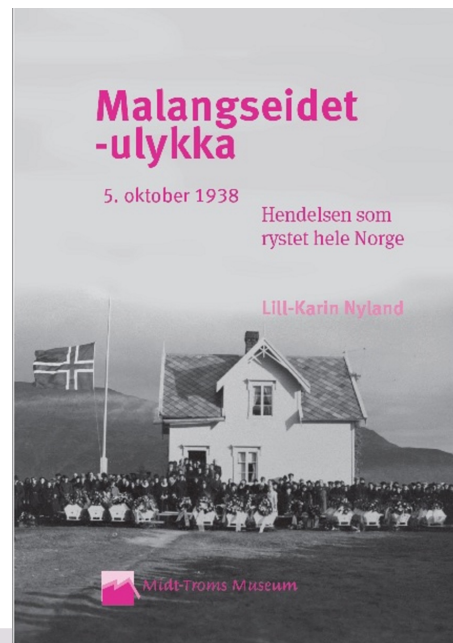
Til livet skilte
oss ad, 2023

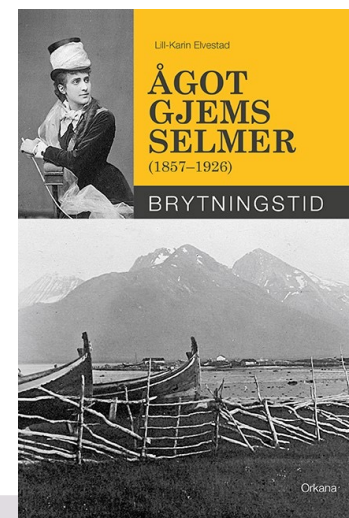
Kirkene
i Troms
bind 1,
2015

Malangs
eidet-
ulykka,
2012

Kirkene i Troms
bind 2, 2016

Ågot
Gjems
Selmer,
2019

1901
Teknisk Aageblad anbef. Bladet
 for Annoncer.
Fr. Ants P/S Selsk. Besvarer p.
 Postskypulens Telegram ang.
 Tagelse af Færden.
Thorsvang Indskud - Bretnings
Theodor Johannesens Hestnes Kage
 over Hustruen
Tromsø Sundheds kom. af Tuberk.
 laseprophyl. er mod
 Trondheim aff. Læveskale - Bretnings

I boka «Til livet skilte oss ad. Skilsmissehistorier 1879-1909» ønsket jeg å fortelle om reelle skilsmisseprosesser.

Jeg ville finne ut hvordan det var å skille seg i ei tid da nesten ingen gjorde det, og med særlig blick på rurale strøk.

For å avgrense prosjektet noe, konsentrerte jeg meg om Nord-Norge.

Jeg trengte da å finne skilsmissesaker fra Nordland (Statsarkivet Trondheim), Troms og Finnmark (Statsarkivet Tromsø).

Det skulle vise seg enklere sagt enn gjort å finne frem til skilsmissene.

Ingen av sakene var nemlig samlet på noe vis. Det vil si, skilsmisser avgjort ved dom ligger i Riksarkivet, men da måtte jeg vite navnet på de skilte.

Jeg hadde ingen navn, med unntak av mine egne tippoldeforeldre, som skilte seg i 1904.

De aller fleste skilsmissesakene var først innom amtmannen – dagens statsforvalter. Løsninga, og min metode, ble da å lete etter saker i amtmannens registerprotokoll.

Denne loggførte alle innkomne brev.

Det ble med andre ord et mye større prosjekt enn jeg først hadde tenkt.

Sjokket var også stort da jeg innså at Statsarkivet hadde åpent kun ni timer per uke, mandager 9-15 og tirsdager 9-12.

Jeg pendlet til arkivet fra mitt hjemsted, en reise som tar over tre timer per gang.

Det føltes håpløst å skulle sjonglere arkivarbeidet etter arkivets åpningstider, jeg måtte jo da gjøre annet arbeid de dagene jeg ikke fikk gjort noe i prosjektet.

Så jeg skrev et leserinnlegg ...

Hva skjer med Statsarkivet i Tromsø? Og med statsarkivene i resten av Norge?

1/2

Hva skjer med Statsarkivet i Tromsø – og hva skjer generelt med tilgangen på lesesaler i statsarkivene? Er lokale og regionale politikere klar over situasjonen? Er Universitetet i Tromsø orientert? spør forfatter Lill-Karin Elvestad.
Foto: Statsarkivet

Av Lill-Karin Elvestad, forfatter, Balsfjord

Publisert: 30.05.21 12:38

Del

Riksarkivar Inga Bolstad Foto: Arkiverket

Tilgangen til vår felles, nasjonale historie blir stadig bedre

Av Inga Bolstad, riksarkivar
Publisert 14. juni 2021 kl. 15:35

Forfatter Lill-Karin Elvestad skriver i et debattinnlegg i Nordnorskdebatt den 30. mai og nå i [Forskerforum](#) at hun undres over at tilgjengeligheten til vår felles, nasjonale

Stillinger

[Se alle stillinger](#)

Innlegget ble delt, omtalt og diskutert videre. Det levde sitt eget liv på Twitter, på forskerforum.no og andre steder. Jeg ble også intervjuet av fagbladet Bok og bibliotek.

Svaret fra riksarkivar Inga Bolstad var «Tilgangen til vår felles, nasjonale historie blir stadig bedre» og mente med dette at digitalisering var løsninga foran tilgang på lesesaler.

Flere måneder senere ble det innført ei ordning der en kan søke om tilgang dersom man jobber med prosjekter.

Dette er ikke de ansatte på arkivet sin feil – dette er etter min mening et ledelsesstyrt system.

Men boka kom ut til slutt. Fra januar 2023 til og med 2025 skriver jeg bygdebok for Balsfjord. Tidsperioden er ca. 1918 til ca. 2000.

Jeg skriver samfunnshistorie med tema som politikk og næringsliv (ishav, fiskeri, landbruk m.m.), helseomsorg, kommunikasjoner, demografi, kommunesammenslåing, lag og foreninger m.m. Og selvsagt: Hverdagslivet.

En viktig del av bygdeboka er andre verdenskrig, som ikke tidligere har vært sammenfattet i sin helhet for Balsfjord.

Til alt dette trenger jeg naturlig nok...
Arkivtilgang!

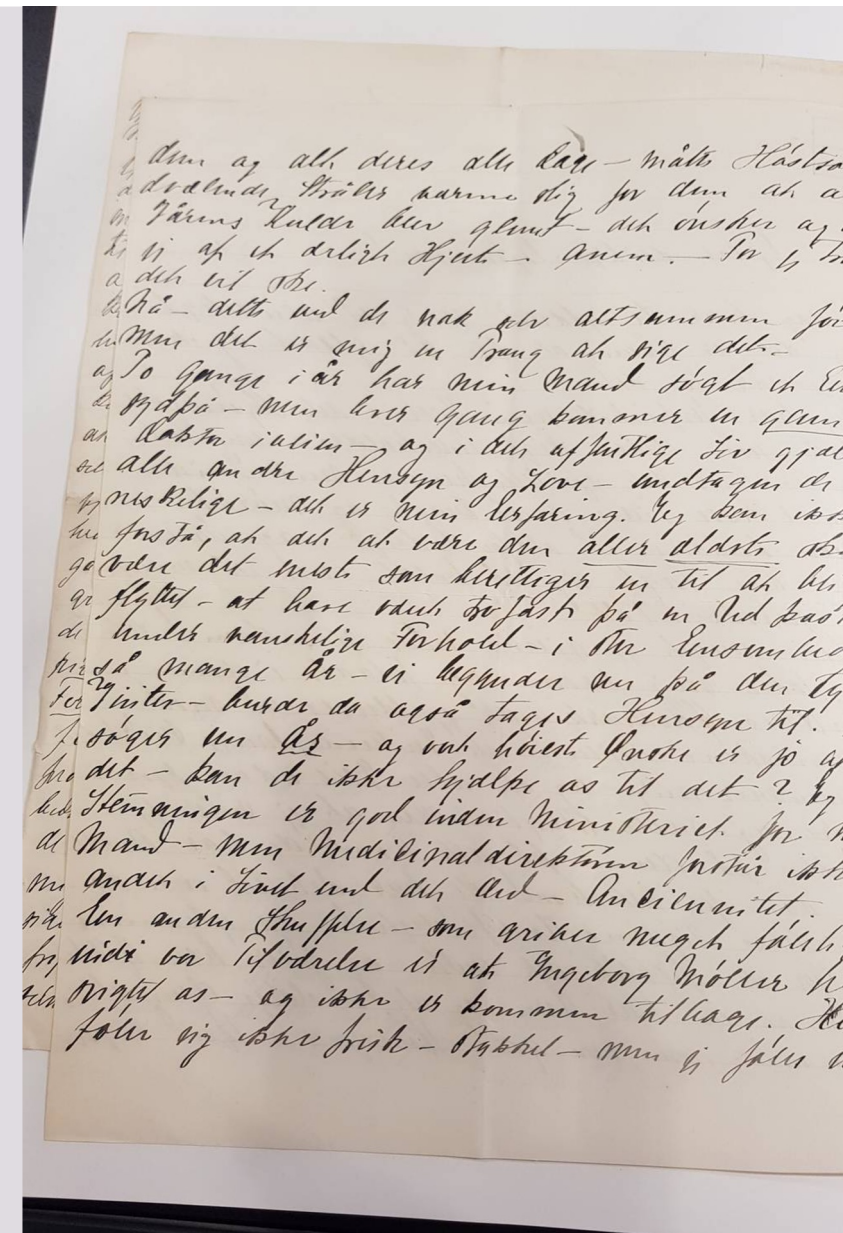

—◆—
Hva assosierer jeg med arkiv?

- Arkiv er et sted der vår nasjonale hukommelse oppbevares.
- I arkivet finnes mange spennende skatter.
- Jeg trenger hjelp til å finne de skattene.
- Jeg trenger TILGANG til skattene!

Bildet viser Ågot Gjems Selmers brev til Bjørnstjerne Bjørnson, skrevet 1902 i Balsfjord.

Funnet i brevsamlingen etter Gjems Selmer på Nasjonalbiblioteket Oslo.

Det er Arkiv Troms som har alle arkiver som angår kommunene Balsfjord og Malangen.

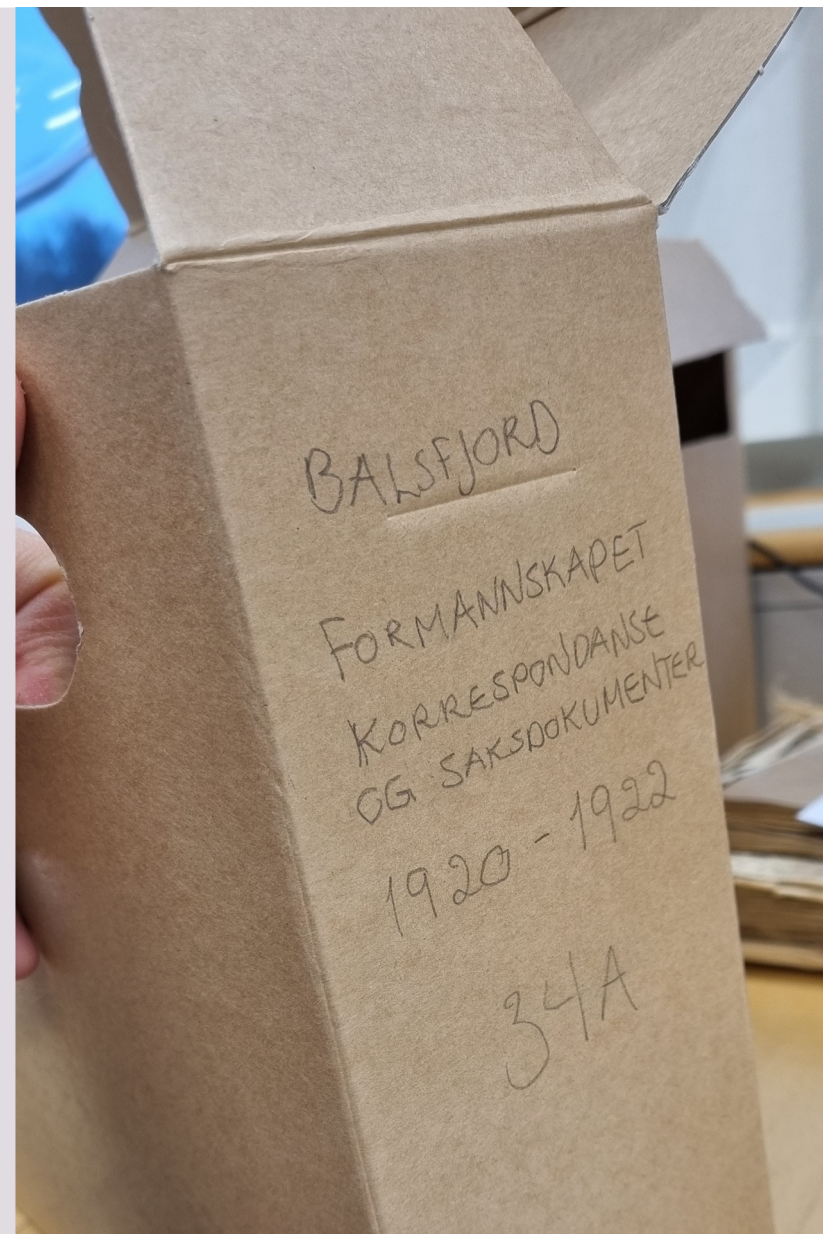
Da jeg kontaktet dem på nyåret 2023, viste det seg at formannskapsarkivene, særlig for Malangen, ikke var ordnet.

Og det var akkurat disse jeg ønsket å se på.

Men de ansatte hev seg rundt, og ordnet nærmest parallelt med at jeg gikk gjennom.

I Arkiv Troms har jeg fått fri tilgang på materialet, (nesten) når som helst!

Det har fungert veldig bra for meg, for da har jeg kunnet sjonglere arkivgjennomgang med skriving, intervju med tidsvitner etc.

I mitt arbeid som historiker og særlig bygdebokforfatter, har jeg fått innsikt i at det finnes en del protokoller og arkivmateriale rundt omkring, i kjellere og på loft, som burde vært levert inn.

Jeg valgte å ha dette som tema i nettspalten «Bygdeboknytt», som jeg har innført som en del av arbeidet.

Oppslaget førte til at jeg fikk inn to protokoller, disse vil bli levert til de rette arkivene når jeg er ferdig med dem.

Bygdeboknytt april 2024

Når det uerstattelige går tapt

Har du en gammel skoleprotokoll liggende på loftet, eller kanskje en spennende, gammel herredsstyreprotokoll? Da bør du finne den frem og levere den til ett av våre offentlige arkiver!

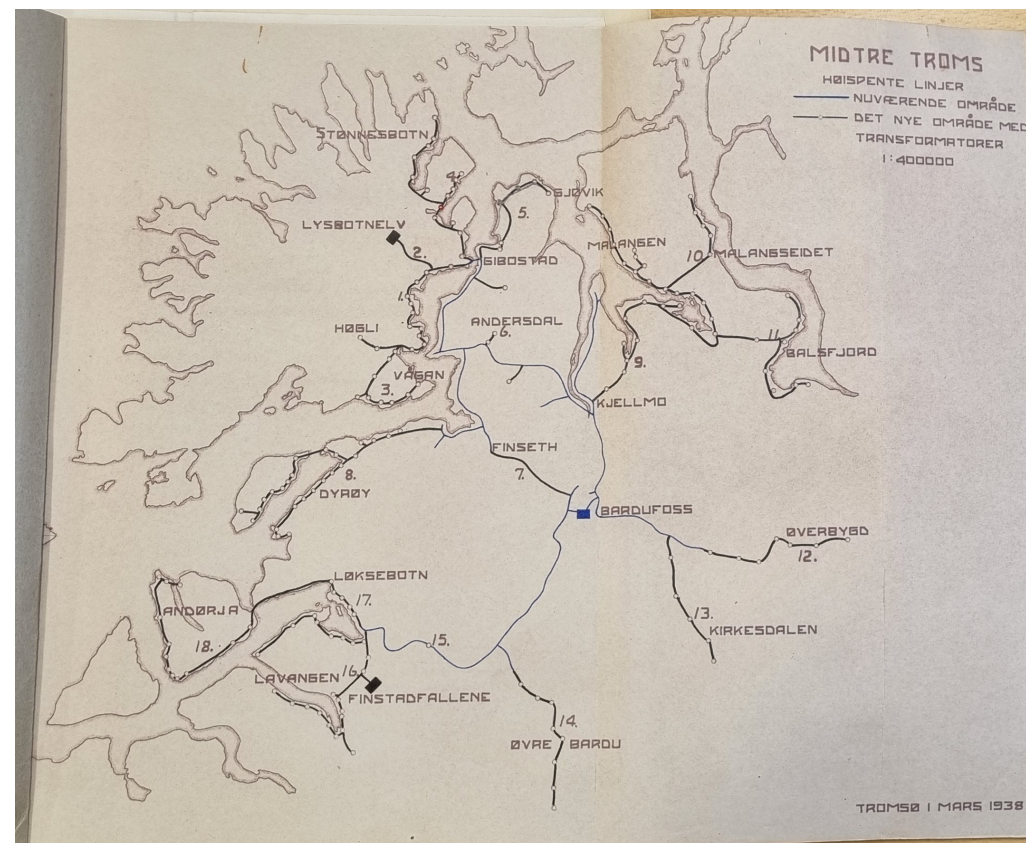
Et bygg brenner ned. En tragedie i seg selv, og et tap for alle de involverte. Men i bygget ble det kanskje oppbevart noe virkelig uerstattelig, noe som strakte seg mye lengre bakover i tid enn bygget selv – nemlig historisk arkivmateriale. I brannen er det uerstattelige gått tapt, for alltid.

Slike eksempler fins det dessverre en hel del av. Det er derfor vi har noe som heter *arkivloven*, som regulerer spesielt det arkivmaterialet som offentlig forvaltning skaper. Alle offentlige organer – for eksempel kommunen – plikter å ha arkiv, og arkivet skal være innrettet på en slik måte at det sikret for både samtid og ettertid. Det betyr at kommunen bryter loven dersom arkivmaterialet ikke er oppbevart riktig.

Ved å gå gjennom kommunenens korrenspodanse-arkiv, brev for brev, fant jeg mange ganger det reneste GULL. Som jeg ikke ville ha funnet ved kun å se gjennom protokoller.

Jeg mener:

- Arkivene må få bedre åpningstider og tilgjengelighet på lesesalene.

- Digitalisering er vel og bra, men kan aldri veie opp for behovet for tilgang til materialet.
- Ofte vil en gjennomgang av et arkiv som helhet gi deg ekstra informasjon ut over det som står (eller ikke står) i dokumentene. Dette forsvinner dersom man kun har digital tilgang.
- Arkiv er gøy!

Fra Balsfjord kommune, Trøms fylke.

Arbeidsløshetsmelding
som viser stillingen siste virkedag i September måned 1940.

Denne meldinga gjelder bare personer 15 år og over det som er arbeidsføre og bosatt i kommunen.

Yrkes- og næringsgrupper	Menn		Kvinner	
	I alt	Herav medlems a. trygd	I alt	Herav medlems a. trygd
1. Kontorfunkjonærer				
2. Tekniske funksjonærer				
3. Handelsfunksjonærer				
4. Forskjellige andre funksjonærer				
5. Hushjelp hos private og på anstalter				
6. Rengjøringsarbeidere				
7. Jord, skogbruk, gartneri				
8. Fiske, sel-, hvalfangst				
9. Sjøfart				
10. Transport, tomte, lagerarbeid				
11. Malm-, metallutvinning				
12. Stein-, torr-, sement-, kalkindustri				
13. Tøglverk, glass-, porselensindustri				
14. Hermetikkindustri				
15. Annen mat-, drikke- og tobakkind.				
16. Olje-, fettindustri				
17. Kjemisk og elektrisk industri				
18. Sagbruk, havleri				
19. Annen trevareindustri				
20. Papirindustri				
21. Grafikk, bokbinderi				
22. Skinn-, lær-, gummiindustri				
23. Tekstil-, trikotasjeindustri				
24. Kledningsindustri				
25. Vaskeri, renseri				
26. Skibbygging				
27. Annen jern- og metallindustri				
28. Byggevirksomhet				
29. Anlegg				
30. Hotell-, kafedrift				
31. Helsepleie				
32. Nykommere				
33. Uvisst næring og virksomhet i. e. n.				
Sum	0	0	0	0
Herav har stonad av a. trygd		0		0
— er forsorgere	0			

Tillegg

1. Nødsarbeid:

Arbeidsart	Minsteværk i uke a. lup	Synsletste personer ved uke a. lutt
Offentlig nødsarb.		
K. n. arb. med dvt.		
— uten		
Pr. n. arb. med		

2. Delvis ledige som har meldt seg personlig:

Gr. nr.	I alt	Derav tilh. a. trygd	Har stonad	
	M.	Kv.	M.	Kv.

3. Rent midlertidig ledige, meldt personlig:

Gr. nr.	I alt	Derav tilh. a. trygd	Har stonad	
	M.	Kv.	M.	Kv.

4. Øket eller minsket arbeid, varsløt eller i vente:

Arbeid for antal	Fr. tid	
Gr. nr.	Flere personer	Færre personer

5. Formidlede plasser til ordinært arbeid i månedens lup:

Gr. nr.	Menn	Kvinner	I alt

6. Særskilte merknader eller tillegg:

*De det forklarer forrige
mest arbeid i forbindelse
med opplysning av militære
arbeidere og de som er det
ikke meget seg
for i den tidligere måned*

Balsfjord arbeidsløshetsnevnd 2/10-40
arbeidsløshetsnemnd, 19 40

White
formann, sekretær eller arbeidskontor.

«Folk flest» kan gjerne få mer forståelse for hva arkivene våre egentlig har av materiale. Tenk om arkivene kunne få ressurser til åpen dag e.l.?

Og:

Noen ganger ser nok forfatteren/historikeren noe annet enn arkivaren....

Til Betsjord herredstyre.

Underkjendte søker hermed det øvede herredstyre om å bli fritatt for hundskatt idet jeg har forskjøttet mig denne hunden for å betjente gikter. og jeg synes det hjælper mig nok godt. Det høres kanske latterlig, men det er tilfallet, og kanske det vil være noen av medlemmene av herredstyre betjent. at hunden u god for gikter, hvis ikke vil jeg på det beste anbefale, hvis det u noen som lir av gikter, å benytte samme kur, og vil på det innstendigste henstille at jeg blir fritatt for hundskatt

Olb. Olbrog d. 18 juni 1839
Ola Olbrog.